

"Bu risalenin felsefeye vurduğu tokat, beşere zararlı ve dine zıt olan felsefe kısmıdır. Beşere menfaatli ve diyanete dost olan felsefe değildir. Hem 'ecnebi kâfirler' tâbiri, İslâmiyet ve din aleyhinde çalışanlara aittir." İzah eder misiniz?

Soru 1: Burada geçen diyanete zıt ve beşere zararlı felsefe ile diyanete dost ve beşere menfaatli felsefeden kastedilen nedir?

Cevap 1:

Önce **felsefe** hakkında özet bir bilgi verelim:

Felsefe, Yunanca "**philosophia**" kelimesinden Arapçaya, oradan da dilimize girmiş bir kavramdır. Philosophia kavramı, "**philo**" ve "**sophia**" kelimelerinin bileşiminden oluşmuştur. "**Philo**" ise seven anlamına gelir. "**Sophia**" ise Yunanca'da "**bilgelik ve hikmet**" kavramlarına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla Pisagor'a göre, insan gerçek anlamda bilge ve hikmet sahibi olamayacağı için ancak **hikmeti seven** olabilir. Bu anlamdaki felsefe tarifi, başta **Pisagor** olarak maddenin arkasında şuurlu bir hikmetin varlığını kabul eden filozofların kabul ettiği bir genel tanım olmuştur.

O halde Türkçemizde kullandığımız **felsefe (philosophia)** kelimesi **hikmeti ve bilgeliği seven** anlamını ihtiva etmekte, filozof kavramı da tecrübeli olmaya istekli, bilmeye ilgi ve sevgi duyan anlamına gelmektedir. İşte ilk çağlarda "**hikmet ve bilgelik sevgisi**" olarak kabul edilen "**philosophia**"nın (**felsefe**), temel esaslarından birisi olan "**hikmet**", hem ilim, hem de fazilet anlamlarını ihtiva etmektedir. Buna göre felsefe sözünden hem olup biteni bilme, hem de iyi olanı keşfetme anlamlarını çıkarabiliriz.

Ünlü **İslam Filozofu İbn Sina** felsefeyi şu şekilde tanımlamaktadır: "**Felsefe, insanın objelere, tüm hakikatlere vakıf olabileceği kadar vakıf olması, onların sırrına ermeye çalışması**" dır. Filozoflar, insan hayatıyla ilgili her şeyi, akıl merkezli olarak, düşünmekle, felsefeyi, her şeyi araştıran bir alan olarak görmüşlerdir.

Bilginin ve bilgeliğin nasıl olduğu, felsefenin nasıl tanımlanacağı konusunda çok değişik görüşler mevcuttur. Bu nedenle felsefenin tek bir tanımını yapmak oldukça zordur. Ancak yine de felsefenin genel özelliklerini göz önünde bulundurarak onu şu şekilde tanımlamak yanlış olmaz. **Felsefe, "var olan her şey üzerinde rasyonel, eleştirel, objektif, tutarlı ve şümüllü bir düşünme etkinliğidir."**

Dinimizin uygun görmediği felsefe, mazideki felsefi görüşlerden çok, bu asrın gündemine oturan yanlış hayat telakkileridir. Bunların sonu, genellikle küfre, dinsizliğe çıkmaktadır. Felsefe kelimesi bu kâinatı **“mana-yı ismiyle”** inceleyen, yani yaratıcıyı hiç dikkate almadan sadece eserlere nazar eden “fen bilimleri” olarak kullanılmaktadır.

Bu anlamdaki felsefeye karşı çıkılması, insanların sadece akli ilimlerle uğraşp, kendilerini ve bu âlemi sahipsiz telakki etmeleri, Allah’ı ve ahireti hiç hatırlamadan sadece dünyaya çalışmaları sebebiyledir.

Bediüzzaman Hazretleri, **Münazarat** isimli eserinde, dini ilimlerle fen ilimleri iki ayrı kanada benzetmiş, **“talebenin himmetinin bu iki kanat ile pervaz edeceği,”** uçacağı, yükseleceğini vurgulamıştır. **Lemaat** isimli eserinde ise din ilimleri gözün siyah kısmına, fen bilgileri ise beyaz kısmına benzetmiş, her ikisinin birlikteliğiyle gözün görev yapabileceğine, ama asıl gören kısmın gözün siyahı olduğuna dikkat çekmiştir. **“Nur-u akıl kalpten gelir.”** diyerek, iman mahalli olan kalbi ihmal ederek sadece akılla iştigal etmenin insanı karanlıkta bırakacağına dikkat çekilmiştir.

İşte karşı çıkılan felsefe, sadece akli esas alan tek kanatlı, dinlere karşı savaş açan, Allah’ı inkar etmek üzere faaliyet gösteren ve nursesiz olan felsefedir. Çünkü onların bakış açısıyla kâinata bakan adam her şeyi çirkin ve siyah görür. Nitekim Bediüzzaman **“Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, her şeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.” demekte ve bu hakikati güzelce ortaya koymaktadır.**

Yoksa hiçbir Müslümanın, fen bilimlerine karşı çıktığı düşünülemez. Zira, onun en mümtaz özelliklerinden biri, kâinatı ve ondaki hadiseleri Allah’ın varlığına, birliğine, sıfatlarının sonsuzluğuna delil olarak görmesi ve davasının izah ve ispatında bu fenni gerçeklerden azami derecede faydalanmasıdır. İslam literatüründe felsefeye **“Hikmet”** denmektedir. **Hakîm**, Cenâb-ı Hakk’ın bir ismidir ve hikmet sahibi manasına gelir. Eşyayı bütün sebep ve neticeleriyle ve çok yönlü hikmetleriyle O takdir etmiş, O yaratmıştır. **“Hikmet: İlim ve onunla ameldir. Her ikisini cem edemeyene hakim denmez.”** (Elmalılı Hamdi Yazır)

Hikmetin **“Nübüvvet”** mânâsı da vardır. Semavi kitapların bahsettiği gerçekler hikmettir. Bu nedenle akıl ve vahyin beraber çalıştığı alanlarda hep güzellikler ve hikmetler meydana gelmiş, insanlık maddi ve manevi yönden ciddi anlamda rahatlamıştır.

İnsanlar madde ile fazla uğraşmaları sonucu maneviyattan uzaklaşmışlar, hayatı sadece dünya hayatı olarak görmeye, insanın gayesini de **“refah içinde rahat yaşama”** şeklinde belirlemişlerdir. Bu ise, insanları dinden uzaklaştırmış, dünyaya bağlamış ve sefahate yönlendirmiştir.

Olayları vahiy eksenli olarak gören ve izah eden peygamberlerle, sadece akli esas alan felsefeciler arasındaki fikri mücadele tarih boyunca devam etmiştir. Ancak,

---

günümüzün fen ve teknoloji asrında mazideki manada bir felsefe değil, aklın ürünü olan fen bilimlerini her konuda yeterli görme manasında bir felsefe söz konusudur. Bu asrın fikir tartışmaları, Milattan önceki felsefi akımlarinkinden çok farklıdır. **Bu asırda dinden uzak kalmış bir kısım bilim adamları, tabiatı ve maddeyi, maneviyatı inkâr için birer alet olarak kullanma yoluna gitmişler, dine karşı adeta bir savaş açmışlardır.** Kendi köşesinde, felsefi görüşünü dile getirmekle yetinen felsefecilerle bu asrın inançsız bilim adamları birbirinden çok farklıdır. Dolayısıyla, felsefenin o asırlardaki manası ile bu asırdaki manası da birbirinden çok uzaktır.

Yakın tarihe kadar, komünist ülkelerde **“ateizm, evrim ve materyalizm”** akımları ders kitaplarına alınmış ve dinsiz bir gençlik yetişmesine titizlikle çalışılmıştır. Gelişmiş ülkelerde ise teknolojideki baş döndürücü ilerleme sonucu, **“menfaat, madde ve sefahat”** toplum hayatında hükmetmeye başlamış, bunun sonucu da yine sefih ve dinsiz bir neslin yetişmesi olmuştur. Bütün bunlar insanların “vahiyden uzaklaşıp kendi akıllarının mahsulü olan batıl görüşlere sapmaları” sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna göre bir Müslüman, gerçekte imansızlığı ve dinsizliği hedef alan felsefeye karşıdır; din ile barışık olan felsefeye hiç bir Müslüman karşı olmaz.

Soru 2: Hem **"ecnebi kafirler"** tabiri, islamiyet ve din aleyhinde çalışanlara aittir." İfadesini açıklar mısınız?

Cevap 2:

Burada **“Ecnebi kafirler”** tabirine de Üstad açıklama getirmiştir. Yani, her gayri müslim, İslam nazarında bir değildir. Zımmi dediğimiz İslam devletinde azınlık olarak yaşayan ve belli olan kişiler, İslam devletinde maddi ve manevi hayatları hep korunmuş ve onlara yapılacak rencide edici yakıştırmalar da kanunlarla engellenmiştir. İşte **“Nur’un İlk Kapısı”** kitabında geçen **“Ecnebi Kafirler”** yakıştırmaları her gayri müslimi değil, sadece düşmanca ve sinsice İslam dinine karşı çıkan, söndürmeye çalışan kişileri kapsadığını ifade ediyor. Çünkü Üstad Hazretleri kendi yolunda olan ve İslama karşı çalışma gayretinde olmayan kişileri, hep düşmanlardan ayırmış ve **toptancılık yapmamıştır.**

On Yedinci Lem’ada geçen;

“Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi san’atları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden bu birinci Avrupa’ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiâtını mehâsin zannederek beşeri sefâhete ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa’ya hitap ediyorum.”(1)

---

ifadesiyle de bu farkı açıkça ortaya koymaktadır.

(1) bk. [Lem'alar, On Yedinci Lem'a, Beşinci Nota.](#)